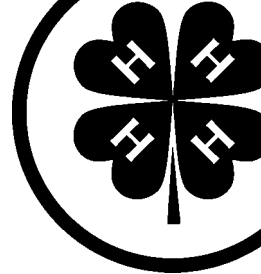

Tomaten

Visste du att Kristoffer Kolumbus på en av sina upptäcktsresor hämtade tomaten till Europa. Det här skedde på 1400-talet. Då hade de redan odlat tomat i Sydamerika i 2000 år utan att vi kände till den. I dag är tomaten känd över hela världen och är den mest odlade grönsaken. Kanske du också borde pröva odla den?

Frö eller planta

Om du startar din odling nu börjar du med att köpa några plantor. Plantor går bra att driva upp själv på fönsterbrädet men då skall man så fröna redan i mars. Om din odling från plantor lyckas bra i år kan du pröva på att börja från frö nästa år.

Tomaten vill ha en varm växtplats

Innan du köper plantor skall du fundera på var du kan odla dem. Tomaten vill ha värme och ljus. Du kan odla tomater längs en varm vägg, på balkongen eller i ett växthus.

Växthuset är naturligtvis bäst för där kan du bäst styra klimatet. Tomaten trivs bäst i 20 – 25 graders värme. Hela plantan fryser och dör om temperaturen går ner till 1 grad Celsius. Om temperaturen är under 16 grader eller över 29 grader blir inte tomaterna röda.

Foto: Inhemskas Grönsaker r.f.

Vilken typs tomat

I dag är tomatutbudet stort. Det finns bifftomater, vanliga tomater, päronformade tomater, plommontomater och körsbärstomater. Du kan välja mellan röda

Medlemmens namn: _____

Födelseår: _____ 4H-klubb: _____

Postadress: _____

E-post: _____ Telefon: _____

Instruktörens namn: _____

Postadress: _____

E-post: _____ Telefon: _____

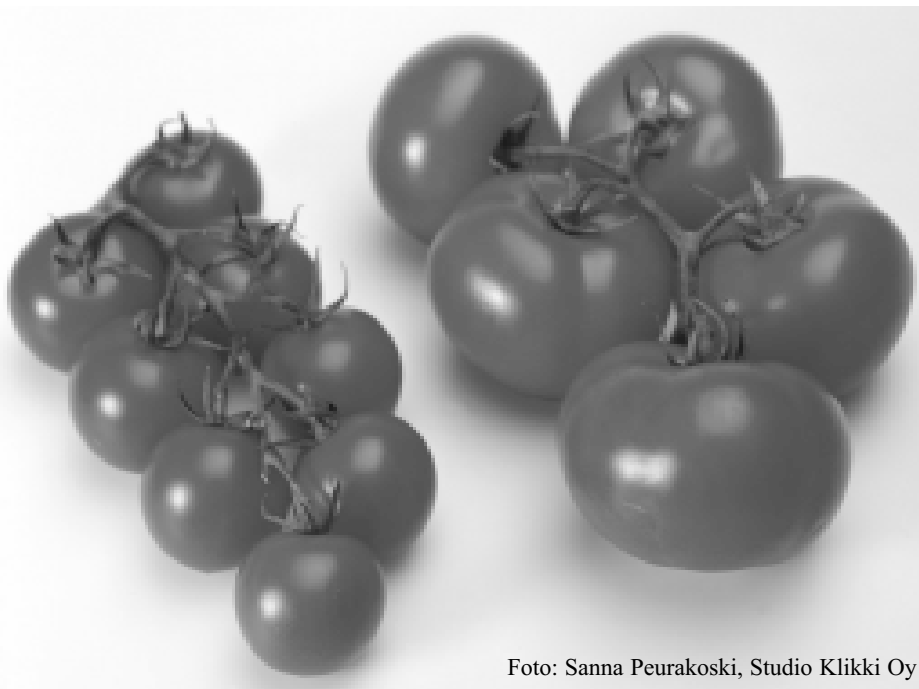

Foto: Sanna Peurakoski, Studio Klikki Oy

och gula, ja det finns t.o.m. rosa, vita, lila och randiga tomater. Utgående från hur plantan växer talar man om stamtomat eller busktomat. En god idé är att köpa ett par plantor av varje typ för att prova dig fram till din favorit. Körsbärstomaten ger inte så stor skörd mätt i kilogram men tomaterna är små och vackra och mycket trevliga att servera eller bara äta som mellanmål. Om du odlar på balkongen i en stor kruka eller låda är busktomaten eller körsbärstomaten bäst medan stamtomaterna passar bäst i växthus.

Plantering

Du har hittat en lämplig växtplats och har köpt några plantor. Tomaten vill ha näringsrik jord så gödsla med stallgödsel eller något gödselmedel från butiken redan vid planteringen om jorden är näringsfattig. Blanda in gödseln väl så den inte bränner plantans rötter. Plantera djupt. Om plantan är lång och

skranglig skall du plantera djupt. Det gör ingenting fast 10 cm av stammen hamnar under jorden. Från stammen växer det ut nya rötter under jorden. Om det är alltför kallt när du kommer hem med dina plantor och du måste förvara dem inne några dagar skall du se till att de får tillräckligt med vatten. En stor tomatplanta i en liten kruka i solljus måste vattnas både morgon och kväll. Om plantorna är långa skall du stöda dem med en blomkäpp så de inte brister.

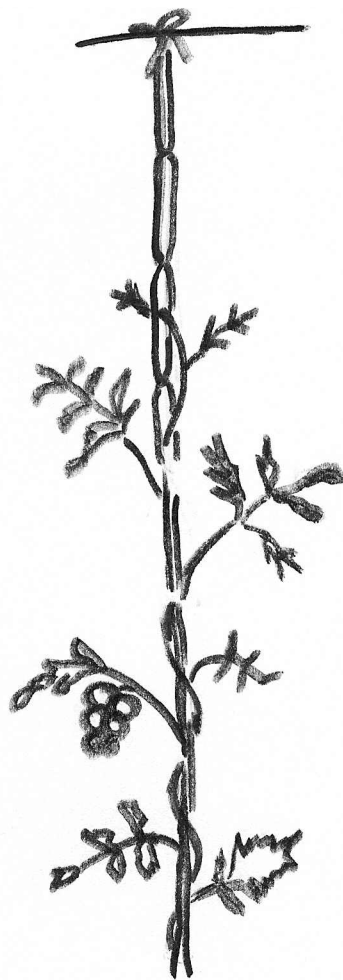
Stöd plantorna

Tomatplantan skall förhoppningsvis bära mycket frukt. Den behöver därför stöd. Bind upp plantan. Ett bra sätt är att använda en dubbeltråd med många knutar. Fäst dubbeltråden längst nere genom att binda den runt plantan och linda tråden runt plantan och bind fast tråden uppe i taket av växthuset eller i vattenrännan eller takkanten om du odlar längs en vägg. Träd sen plantan mellan trådarna och

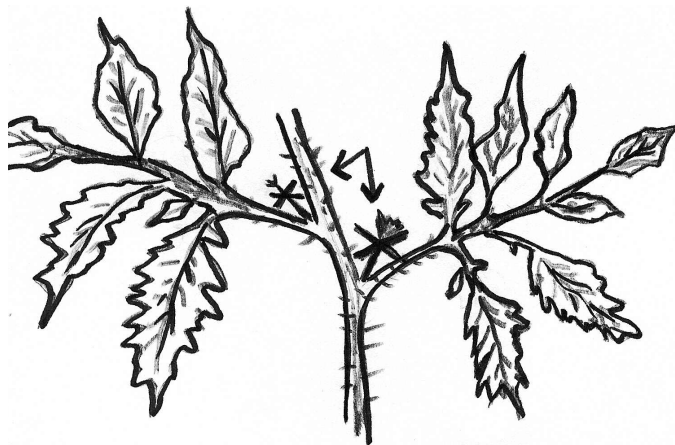
knutarna då plantan växer uppåt. Det är bra att binda upp plantorna redan då de är små, inte först då de ligger längs marken. I stället för trådar kan du använda käppar men då måste du binda plantan fast i käppen.

Bort med tjuvarna

Ett av de största arbetena inom tomatodlingen är att regelbundet ta bort tjuvar. Tjuvar kallar man de skott, som växer ut i grenvecket, alltså precis där grenen kommer ut från stammen. De här skotten, som växer ut under hela sommaren, skall tas bort. De brister lätt då de är några centimeter långa – du behöver inga andra verktyg än dina

Bind upp tomatplantan redan då den är liten.

Ta bort tjuvarna som växer i grenvecket.

fingrar. Tjuvarna tar onödig näring från plantan och inga tomater hinner mogna om du låter alla tjuvar växa fritt. Tjuvarna tas bort från stamtomater, alltså tomater som växer i en lång stam med klasar. På busktomaterna får tjuvarna vara kvar. Busktomaterna har ett annat växtsätt än stamtomaten.

Bort med tobaken

Det sägs att rökarna inte kommer förbi en noggrann trädgårdsmästare som är mån om sina plantor. Tomaten är känslig för sjukdomar och tobaksplantan är nära släkt med tomaten och kan bära samma sjukdomar, som drabbar tomaten. Tomaten är också släkt med potatisen, paprikan och petunian, ni vet den vanliga växten i balkonglådor. Använd alltså inte mull från petunialådan för tomatodling.

Skär av toppen och ta bort blad

För att alla klasar skall hinna mogna skall du skära av toppen i augusti. Då har du kanske fått fem i bästa fall åtta klasar, som du tror hinner mogna. Om du låter plantan växa uppåt måste plantan dela sin energi på både

tillväxt och på att göra de nedre klasarna färdiga och då kan det hända att inga tomater hinner mogna.

När den första klasen längst nere mognat och du plockat bort tomaterna kan du ta bort alla blad nedanför den plockade klasen. Det ger resten av plantan mera ljus och hjälper till att få tomaterna att mogna.

Alltför hett och fuktigt i växthuset

Om växthuset står i solen och det är riktigt hett kan temperaturen stiga alltför högt. Då kan du skugga växthuset genom att t.ex. blanda lera med vatten och pensla eller hälla på huset. Det är också viktigt att kunna ha dörrar eller ventilationsluckor öppna då det är hett.

Ventilationen är också viktig för att det inte skall bli alltför fuktigt i växthuset.

Blommor och bin

För att blomman skall bilda frukt skall pollen från ståndarna nå pistillen, som ni lärt er i skolan. Tomaten har självbefruktning, vilket betyder att pollen från ståndarna i en blomma skall nå pistillen i samma blomma för att det skall bildas en frukt. Här kan

Fakta:

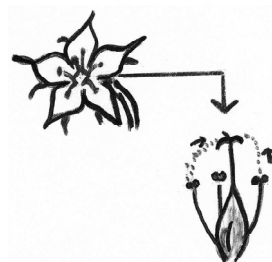
Vi äter tomat 10 kilogram per person och år. Av dessa är 7 kg inhemsk produktion. Mest tomat odlas det i Närpes. I dag odlas tomat året runt i Finland.

du hjälpa till med att röra plantan så att pollenet når pistillen. I moderna växthus sätter man in bin, som hjälper till. Om det kan ni läsa på försäljningsförpackningarna i butiken.

Vatten och näring

Under hela växtperioden måste du se till att dina plantor får vatten och näring. Sätt gödsel i bevattningsvattnet så får tomaten hela tiden jämn dos av gödsel. Ett annat alternativ är gödselgranulat, små gödselpiller, som sakta smälter ner och löses i samband med bevattningen. Läs noggrant på förpackningarna att du inte använder gödsel i för starka doser. Det är värre att ge alltför mycket än alltför litet. Om tomatplantorna i ändan rullar ihop sig kan du minska med gödslingen. Då har den fått lite mera än den behöver.

Lycka till med din odling!

Dagbok och kassabok

Anteckna allt du sysslat med i ditt tomatföretag t.ex. sått, vattnat, planterat, rensat, skördat, framställt tomaträtter o.s.v. samt ditt eget arbete under timmar. Räkna ner summorna.

[illegible]

Instruktörens eller rådgivarens anteckningar

Datum	Anteckning	Namnteckning